

MASOFAVIY TA'LIM HAQIDA MULOHAZALAR

Ashirova Mastura Rabbim qizi

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

nodavlat ta'lim muassasasi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarni axborot texnologiyalarining rivojlanishi asrlar davomida o'zgarmay kelayotgan holatlarni o'zgartirib yuborishga sabab bo'ldi. Shu jumladan, ta'lim sohasi rivojlanishi uchun xizmat qilmoqda.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, pedagogik klaster, sifat ko'rsatkichlari, ta'lim-tarbiya.

Masofadan turib yoki odatdagidek sinfxonalarida ta'lim olish - bu ko'plab abituriyentlarni qiynayotgan savol. Ko'pincha o'quvchilar masofaviy ta'lim olishni tanlashdan qo'rqishadi, chunki ular ushbu ta'lim usulining ijobiy va salbiy tomonlariga aniqlik kiritmaydilar.

Masofaviy o'qishni tanlagan abituriyentlarning asosiy qismi bu o'z ishidan voz kechishni istamaydigan, ammo bilim olishni xohlaydiganlardir. Onlayn ta'limda siz dam olish kunlarida, ishdan qaytganingizda, hatto, yarim kechada o'qishingiz mumkin.

Har qanday dastur uchun masofaviy ta'lim darajasi (Internetda yoki boshqa usulda), o'quv markazlaridagi oddiy to'lovdan ko'ra ancha arzonroq bo'lishi mumkin. Iqtisodiy jihatdan maqbul variantlarni qidirayotgan o'quvchilar uchun onlayn ta'lim eng to'g'ri yo'l.

O'quv markazlariga borish va qaytish vaqtida transport kutish uchun ketadigan vaqtingizni tejashingiz mumkin. Onlayn ta'limda siz istagan yeringizda ma'lumot olasiz. Agar siz o'zingizni intiluvchan hisoblasangiz, masofaviy ta'limning eng katta foydasi shundaki, ayrim darslar guruh bo'lib o'tiladi. Guruhda ba'zi o'quvchilar tezroq, ayrimlari esa sekin tushunadilar. Bu jihatdan masofaviy ta'lim olish usuli samaraliroq.

Yuzma-yuz muloqot qilish uchun o'qituvchilar va kutilayotgan topshiriqlar haqida doimiy ravishda eslatuvchi sinfdoshlar yo'q. Agar masofaviy o'qitish kursini muvaffaqiyatli yakunlamoqchi bo'lsangiz, o'zingizni g'ayratli va diqqatli qilishingiz kerak.

Onlayn bilim olishning "eng katta dushmani" bu internet provayderlarining sekin ishlashi yoki aloqa uzilib qolishi. Bu vaziyatda abituriyent ta'lim olishga bo'lgan intilishi so'nishi yoki asabiylashishiga olib keladi.

Ko'pchilik internetdan faqatgina yangiliklar bilan tanishish, axborot qidirish, elektron pochtdan foydalanish yoki gap sotish uchun foydalanishi hech birimizga sir emas. Internetning imkoniyatlari kundan - kunga oshib bormoqda. Bunga misol qilib: masofadan o'qitish, elektron kutubxonalar, telemeditsina, telemetrologiya, elektron tadbirkorlik, elektron magazinlar va masofaviy ta'lim usullarini sohalarni aytishimiz mumkin.

Masofaviy ta'lim uslubi o'qitishning yangicha zamonaviy shakli bo'lib, u tinglovchi (o'quvchi)ning mustaqil fikrlash, holatni baholash, xulosa qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Mustaqil bilim olishga, izlanishga, fikrlashga o'rgatadi.

Masofaviy ta'limning afzalligi shundaki, unda har kim o'ziga qulay vaqtda, qulay joyda, qulay muhitda bilim olishi mumkin. Shu tufayli ushbu tizim bugungi kunda dunyoda keng ommalashmoqda.

Masofaviy ta'lim – o'quv jarayonining maqsadi, mazmuni, uslublari, o'qitish vositalari va internet texnologiyalari yordamida tinglovchi hamda o'qituvchilarning masofadan turib, interfaol muloqot qilish jarayoni hisoblanadi.

Bugungi kunda dunyoda ko'pgina OTMlar, yirik korxonalar mutaxassislar malakasini oshirishda ushbu uslubdan foydalanib, yiliga millionlab pul mablag'larini tejamoqda. Shuningdek, masofaviy ta'limning tashkiliy-iqtisodiy afzalliklari ham mavjud bo'lib, masalan, o'qitish uchun sinflar, doskalar, stollar va boshqa o'quv qurollari zarur emas. Moliyaviy xarajatlar asosan o'quv-uslubiy materiallar tayyorlash hamda internet trafik uchun sarflanadi. Tabiiyki bu tizim samarasida xarajatlar

kamayadi. O'quv-uslubiy materiallar qanchalik tushunarli va batafsil bo'lsa, shunchalik o'quvchiga foydali bo'ladi.

O'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi onlayn darslar uchun, avvalo, kommunikatsiya, masofaviy ta'lim uslubiy materiallari, elektron va odatdagi darsliklar, audio va video darsliklar, onlayn darslar (internet sahifa) elektron kutubxonalar, testlar, multimedia elektron darsliklar va, albatta, internetga ulangan kompyuter kerak bo'ladi.

Bunday ta'limda o'quvchi har kuni ta'lim muassasasiga borishi shart emas. Shu bilan birga bu tizim vositasida salomatligi cheklanganlar, uzoq hududlarda yashovchi bolalar, hatto mahkumlar bilan birga bo'lib turgan bolalar ham ta'lim olishi mumkin.

Kattalarga esa masofaviy ta'limda o'z mehnat faoliyatidan ajralmagan holda ta'lim olish va malaka oshirishlariga imkoniyat yaratiladi.

Bundan tashqari, masofadan turib o'qiganda bir necha kurslarda bir vaqtning o'zida ta'lim olish imkoniyati mavjud.

Tadqiqotlarda aniqlanishicha, masofaviy ta'lim an'anaviy ta'limdan aslo qolishmaydi. Balki samarasiga ko'ra ustunlik jihatlari ham bor. Negaki, o'quv materialining asosiy qismini o'quvchi o'zi mustaqil o'qib-o'rganadi. Bu o'tilgan mavzularni puxta o'zlashtirish va eslab qolishga yordam beradi. Buning ustiga darslarni yangi texnologiyalar vositasida o'qish tinglovchii uchun qiziqarli va mazmunli bo'ladi.

Bunday ta'lim tizimida darsliklar, qo'llanmalar yetishmasligi kabi muammolar bo'lmaydi. O'quvchi o'quv materialini elektron pochta yoki ijtimoiy tarmoq orqali qabul qilib oladi. Shu bilan birga ma'lum saytlarga obuna bo'lishi, ma'lumotlar bazasiga kirib, o'ziga kerakli axborotlarni olishi mumkin.

Masofaviy ta'limning yana bir afzalligi uning arzonligidir. Jumladan, o'qishga borish-kelishga, transportga pul sarflanmaydi. Chet elda o'qish uchun esa viza va xorijiy pasport ham talab qilinmaydi.

Masofadan o'qitishda o'quvchilarni baholash onlayn-testlar yordamida amalga oshiriladi. Shu sababli o'quvchilarda imtihon paytidagi xavotir va hayajon kuzatilmaydi.

Bunday o'qitish jarayonining o'qituvchi uchun foydali jihati shuki, masofadan turib pedagogik faoliyat olib borish vositasida nisbatan ko'p o'quvchilarga e'tibor qaratishi mumkin. O'qituvchi dam olish yoki dekret ta'tilida bo'lganida ham bimalol faoliyatini davom ettira oladi.

Masofaviy ta'limning asosiy turlari va shakllari:

- Sinxron ta'lim (Real vaqt rejimida): O'qituvchi va o'quvchi internet orqali bir vaqtda muloqot qiladi. Bunga jonli vebinarlar, Zoom/Teams orqali o'tiladigan darslar kiradi.
- Asinxron ta'lim (Mustaqil vaqtda): O'quvchi o'quv materiallarini (videodarslar, elektron qo'llanmalar) o'zi uchun qulay vaqtda mustaqil o'rganadi
- Aralash (Gibrid) ta'lim: Sinxron va asinxron usullarning kombinatsiyasi.
- Nazariy qism onlayn, amaliy mashg'ulotlar esa an'anaviy (yuzma-yuz) shaklda o'tilishi mumkin.
- Elektron ta'lim (E-learning): Maxsus ta'lim platformalari (Moodle, Coursera) orqali to'liq elektron shaklda bilim olish.
- MOOC (Ommaviy ochiq onlayn kurslar): Har kim ishtirok etishi mumkin bo'lgan ochiq onlayn kurslar.

Masofaviy ta'lim so'zi "masofa" va "ta'lim" so'zlarining birikmasidan iborat bo'lib, texnologiyaga asoslangan o'qitish usulini anglatadi. U onlayn platformalar, videodarslar va virtual sinflar orqali amalga oshiriladi. Masalan, pandemiya davrida masofaviy ta'lim butun dunyoda keng tarqaldi.

Masofaviy ta'lim o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi geografik masofani yo'qotadigan ta'lim shaklidir. U internet, kompyuterlar va mobil qurilmalar yordamida amalga oshiriladi. Bu usul ta'limni hamma uchun qulay va ochiq qiladi.

Masofaviy ta'lim real vaqtda yoki oldindan yozib olingan darslar orqali olib boriladi. Masalan, Zoom yoki Google Classroom kabi platformalar sinxron darslar uchun ishlatiladi. Bu o'quvchilarga o'z jadvaliga mos ta'lim olish imkonini beradi.

Masofaviy ta'limning asosiy maqsadi ta'lim sifatini saqlagan holda moslashuvchanlikni ta'minlashdir. U talabalarga o'z vaqtini mustaqil boshqarish imkonini beradi. Shu sababli, u zamonaviy ta'limning muhim qismiga aylandi.

Masofaviy ta'lim bir necha turlarga bo'linadi: sinxron, asinxron va aralash ta'lim. Sinxron ta'lim real vaqtda o'qituvchi va o'quvchilarning onlayn uchrashuvini o'z ichiga oladi. Masalan, videokonferensiya orqali darslar sinxron ta'limdir.

Asinxron ta'lim o'quvchilarning oldindan yozib olingan materiallar bilan mustaqil ishlashini anglatadi. Videodarslar, elektron kitoblar va testlar asinxron ta'limning misollaridir. Bu o'quvchilarga o'z tezligida o'qish imkonini beradi.

Aralash ta'lim sinxron va asinxron usullarni birlashtiradi. Masalan, o'quvchilar haftada bir marta onlayn darsda ishtirok etib, qolgan vaqtda mustaqil ishlaydi. Bu usul moslashuvchanlik va tizimlilikni ta'minlaydi.

Har bir tur o'z afzalliklariga ega. Sinxron ta'lim o'zaro muloqotni kuchaytirsa, asinxron ta'lim vaqt erkinligini beradi. Ta'lim muassasasi maqsadlariga qarab usul tanlaydi.

Masofaviy ta'lim zamonaviy texnologiyalarga tayanadi. Videodarslar, onlayn platformalar va mobil ilovalar o'quv jarayonini ta'minlaydi. Bu vositalar orqali o'qish osonlashadi.

Sun'iy intellekt o'quvchilarga individual yondashuv yaratadi. Platformalar o'rganish darajasiga mos tavsiyalar beradi. Bu bilimni chuqurlashtirishga yordam beradi.

Virtual va kengaytirilgan reallik darslarni interaktiv qiladi. Talabalar mavzularni amaliy ko'rib chiqish imkoniga ega bo'ladi. Bu usullar o'quv jarayonini yanada qiziqarli qiladi.

Masofaviy ta'limning asosiy afzalligi uning moslashuvchanligidir. O'quvchilar o'z vaqtlarini mustaqil rejalashtirib, istalgan joydan o'qishi mumkin. Bu ishlaydigan talabalar uchun qulaydir.

Masofaviy ta'lim ta'lim resurslariga keng kirish imkonini beradi. Onlayn platformalarda minglab kurslar va materiallar mavjud. Bu o'quvchilarga xilma-xil bilim olishga yordam beradi.

Masofaviy ta'lim xarajatlarni kamaytiradi. O'quvchilar transport yoki yoto_O'quvchilar sayohat va turar joy xarajatlarni tejaydi. Shu sababli, masofaviy ta'lim iqtisodiy jihatdan foydali.

Masofaviy ta'lim global ta'limni rivojlantiradi. U turli mamlakatlardan talabalarni bir platformada birlashtiradi. Bu xalqaro hamkorlikni kuchaytiradi.

Masofaviy ta'limning ba'zi kamchiliklari ham mavjud. O'quvchilar o'z-o'zini tartibga solishda qiynalishi mumkin. Mustaqil o'qish intizom talab qiladi.

Texnik muammolar ta'lim jarayoniga xalaqit berishi mumkin. Internet aloqasi yoki qurilma nosozliklari dars sifatiga ta'sir qiladi. Bu muammo ayniqsa qishloq joylarda keng tarqalgan.

Masofaviy ta'limda ijtimoiy muloqot cheklangan. Talabalar o'qituvchi va sinfdoshlari bilan kam muloqot qiladi. Bu ularning ijtimoiy ko'nikmalariga ta'sir qilishi mumkin.

Masofaviy ta'lim sifatini baholash qiyin bo'lishi mumkin. Onlayn testlar va vazifalar adolatli baholanmasligi mumkin. Bu ta'lim sifatiga shubha uyg'otadi.

Masofaviy ta'lim kelajakda yanada rivojlanadi. Texnologiyalar rivojlanishi bilan virtual reallik va sun'iy intellekt ta'limga kiritiladi. Bu darslarni yanada qiziqarli qiladi.

Masofaviy ta'lim ta'limni demokratlashtiradi. U hamma uchun teng imkoniyatlar yaratadi. Kelajakda ko'proq odamlar masofaviy ta'limdan foydalanadi.

Masofaviy ta'lim o'qituvchilarning rolini o'zgartiradi. Ular endi bilim beruvchi emas, yo'l ko'rsatuvchi sifatida ishlaydi. Bu ta'limning yangi modelini yaratadi.

Masofaviy ta'lim global ta'lim tizimini birlashtiradi. Turli mamlakatlar o'z tajribalarini almashadi. Bu ta'limning sifatini oshiradi.

Umuman, masofaviy ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining muhim qismidir. U moslashuvchanlik, qulaylik va keng imkoniyatlar beradi. Masofaviy ta'lim ta'limni hamma uchun ochiq qiladi.

Masofaviy ta'limni rivojlantirish texnologiya va intizom talab qiladi. U ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Masofaviy ta'lim kelajakda yanada muhim bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Matyakubov K. (2020). Mehnat tarbiyasi orqali o'quvchilarning ijtimoiy hayotga moslashishlarini taminlash. Academic Research in Educational Sciences, 1 (3), 1051-1056.

2. Matyakubov K. The use of national traditions in the labor education of pupils// Academia, 2020. Volume 10, Issue 10, pp 300-305.